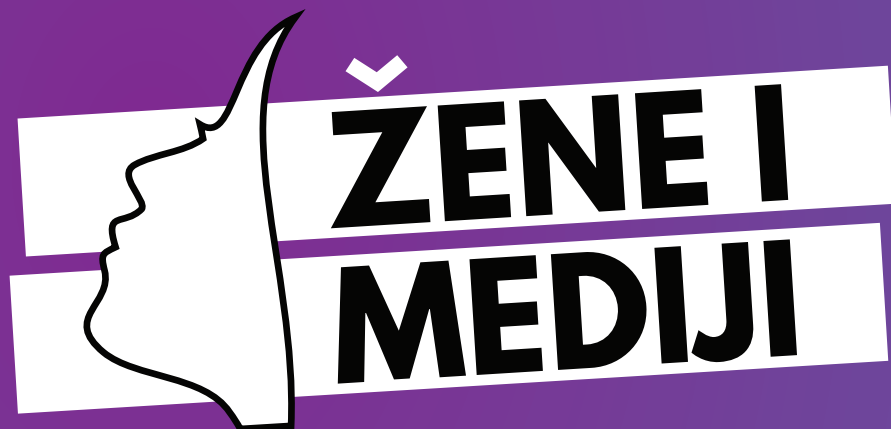

ANALIZA MEDIJSKOG TRETMANA RODNOG NASILJA U HRVATSKOJ

na trima nacionalnim televizijama

ANALIZA MEDIJSKOG TRETMANA RODNOG NASILJA U HRVATSKOJ

na trima nacionalnim televizijama

SADRŽAJ

1. UVOD	5
2. NASILJE KAO DISKRIMINACIJA I KRŠENJE ŽENSKIH LJUDSKIH PRAVA.....	6
3. NASILJE NAD ŽENAMA U HRVATSKOJ.....	8
4. POSTOJEĆA REGULATIVA MEDIJSKOG IZVJEŠTAVANJA.....	10
5. OKVIR ISTRAŽIVANJA I METODOLOGIJA.....	15
6. REZULTATI ISTRAŽIVANJA.....	18
6.1. Broj objava, emisije i trajanje	19
6.2. Važnost vijesti kroz pozicioniranje i najave.....	23
6.3. Teme.....	24
6.4. Izvori i trajanje govora	26
6.5. Dramatičnost i spektakularizacija.....	29
6.6. Korištenje koncepata	32
6.7. Privatnost i dostojanstvo uključenih osoba	32
6.8. Kontekstualne informacije	34
7. ZAKLJUČAK.....	35

1. UVOD

Mediji imaju važnu ulogu u oblikovanju javnog mnijenja te utjecaj na percepciju javnosti o različitim društvenim temama. Načinom na koji iniciraju, prate i podržavaju određenu tematiku značajno utječu na formiranje i razvoj svijesti javnosti o nizu pitanja kojima određuju poziciju svojim posredovanjem.

Osobitu važnost imaju u izvještavanju o osjetljivim temama koje su povezane s ljudskim pravima.

Upravo je tema rodno uvjetovanog nasilja od izuzetne važnosti zbog zabrinjavajućih podataka o raširenosti problema u hrvatskom društvu. Uloga medija u izvještavanju o rodnom nasilju može se odrediti u odnosu na način na koji se odnose prema žrtvi te kroz procjenu širenja utjecaja na podizanje svijesti javnosti o ovoj društvenoj problematici.

Tretiranjem nasilničkog ponašanja kao društvenog problema, a ne isključivo privatnog, mediji mogu učiniti značajan korak u razotkrivanju i propitivanju uzroka problema. Odgovornim pristupom kreiranju sadržaja javnost se senzibilizira o neprihvatljivosti nasilničkog ponašanja. Poštivanjem visokih etičkih i profesionalnih standarda u izvještavanju o rodnom nasilju mediji mogu osigurati zaštitu žrtve, te istovremeno odrediti pozitivan smjer rasprave i povećati društvenu osjetljivosti i empatiju.

2. NASILJE KAO DISKRIMINACIJA I KRŠENJE ŽENSKIH LJUDSKIH PRAVA

Prema UN-ovoj Konvenciji o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena iz 1979. godine, nasilje nad ženama jest oblik diskriminacije žena. Države imaju obvezu postupati s dužnom pozornošću kako bi spriječile nasilje, zaštitile žrtve i kaznile počinitelje.¹

Prema članku 1. **Deklaracije Opće skupštine UN-a o uklanjanju nasilja nad ženama** iz 1993. godine, „*termin nasilje prema ženama označava bilo koji čin nasilja utemeljenog na spolnoj/rodnoj osnovi koje rezultira, ili može rezultirati fizičkom, seksualnom ili psihološkom povredom ili patnjom žena, uključujući i prijetnje takvim djelima, silu ili svojevoljno oduzimanje slobode, bilo u javnom ili privatnom životu.*“²

Opća preporuka br. 35 o rodno utemeljenom nasilju nad ženama UN-ova Odbora za uklanjanje diskriminacije žena, kojom se ažurira Opća preporuka br. 19 iz 1992. godine naglašava da je „*rodno utemeljeno nasilje nad ženama jedan od temeljnih društvenih, političkih i gospodarskih instrumenata kojima se zadržavaju podređeni položaj žena u odnosu na muškarce, kao i njihove stereotipne uloge. Kroz svoj rad Odbor je jasno pokazao da je to nasilje ključna prepreka postizanju stvarne ravnopravnosti žena i muškaraca te pravu žena da uživaju ljudska prava i temeljne slobode sadržane u Konvenciji.*“³

Prema **Preporuci Odbora ministara Vijeća Europe REC (2002)5 o zaštiti žena od nasilja**, nasilje nad ženama razumijeva se kao „*svaki čin rodno utemeljenog nasilja koji rezultira ili će vjerojatno rezultirati fizičkom, seksualnom, psihološkom ili ekonomskom povredom žene ili njezinom patnjom, uključujući prijetnje takvim radnjama, prisilu ili samovoljno lišavanje slobode, bilo u javnosti ili privatnom životu. To obuhvaća, ali nije ograničeno samo na:*

- *nasilje u obitelji ili kućanstvu uključujući, među ostalim, fizičku i mentalnu agresiju, emocionalno i psihološko zlostavljanje, silovanje i seksualno*

1 UN Konvencije o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena, Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH, Zagreb 2009.

2 UN Deklaracija o uklanjanju nasilja nad ženama, prosinac 1993. (<http://www.prs.hr/index.php/međunarodni-dokumenti/un-dokumenti/270-un-deklaracija-o-uklanjanju-nasilja-nad-zenama>)

3 Opća preporuka br. 35 o rodno utemeljenom nasilju na ženama kojom se ažurira Opća preporuka br. 19, Vlada RH, Ured za ravnopravnost spolova, Zagreb 2017.

zlostavljanje, incest, silovanje supružnika, stalnog ili povremenog partnera/partnerice i nevjenčanog supružnika, zločin počinjen u ime časti, genitalno sakaćenje i druge tradicionalne obrede koji ženama nanose štetu, kao što su prisilni brakovi;

- *nasilje do kojeg dolazi u široj zajednici, uključujući, među ostalim, silovanje, seksualno zlostavljanje/iskorištavanje, seksualno uznemiravanje i zastrašivanje na radnome mjestu, u institucijama ili drugdje, trgovinu ženama u svrhu seksualnog i ekonomskog iskorištavanja i seksualnog turizma;*
- *nasilje koje počinji ili tolerira država ili njezini dužnosnici;*
- *kršenje ljudskih prava žena u vrijeme oružanog sukoba, posebice otmice, nasilnog preseljenja, sustavnog silovanja, seksualnog ropstva, prisilne trudnoće i trgovine ljudima u svrhu seksualnog i ekonomskog iskorištavanja.*⁴

Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji nasilje nad ženama definira kao „kršenje ljudskih prava i oblik diskriminacije žena i označava sva djela rodno utemeljenog nasilja koja imaju za posljedicu ili će vjerojatno imati za posljedicu tjelesnu, seksualnu, psihičku ili ekonomsku štetu ili patnju žena, uključujući prijetnje takvim djelima, prisilu ili namjerno oduzimanje slobode, bilo da se pojavljuju u javnom ili privatnom životu”, dok nasilje u obitelji definira kao „sva djela tjelesnog, seksualnog, psihičkog ili ekonomskog nasilja koja se događaju u obitelji ili kućanstvu ili između bivših ili sadašnjih bračnih drugova ili partnera, neovisno o tome dijeli li počinitelj ili je dijelio isto prebivalište sa žrtvom“.⁵

4 Preporuka Rec (2002) 5 Odbora ministara državama članicama o zaštiti žena od nasilja i Memorandum s objašnjenjima, travanj 2002. ([https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages//arhiva/preuzimanje/dokumenti/ve//Preporuka%20Rec%20\(2002\)%205%20Odbora%20ministara%20VE%20dr%C5%BEavama%20%C4%8Dlanicama%20o%20za%C5%A1titi%20%C5%BEena%20od%20nasilja%20i%20Memorandum%20s%20obja%C5%A1njenjima.pdf](https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages//arhiva/preuzimanje/dokumenti/ve//Preporuka%20Rec%20(2002)%205%20Odbora%20ministara%20VE%20dr%C5%BEavama%20%C4%8Dlanicama%20o%20za%C5%A1titi%20%C5%BEena%20od%20nasilja%20i%20Memorandum%20s%20obja%C5%A1njenjima.pdf))

5 Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske, Zagreb 2014.

3. NASILJE NAD ŽENAMA U HRVATSKOJ

Prema podacima iznesenim u **Izvješću o radu za 2017.**⁶ **Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova** u razdoblju od 2012. do 2017. u Hrvatskoj su 90 žena ubili njihovi supruzi/partneri/bivši supruzi ili bliske osobe. Femicid čini 25-30% svih ubojstava počinjenih u Hrvatskoj. U Hrvatskoj je tijekom 2016. i 2017. godine zabilježen najveći broj ubojstava žena - ubijeno je 38 žena, od čega 33 od strane njima bliskih osoba. Ta brojka predstavlja 40% svih žena koje su ubijene u bliskim odnosima u posljednjih pet godina.

Prema zajedničkim podacima Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova i MUP-a koje Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova navodi u svom Izvješću za 2017. godinu u toj godini ubijeno je ukupno 18 žena, a od toga 15 od strane njima bliskih muškaraca - muških članova obitelji ili intimnih partnera.

„Za razliku od ostalih oblika nasilja u Republici Hrvatskoj, nasilje u obitelji i nasilje prema ženama obilježava niz specifičnosti i karakteristika koje ga čine posebno štetnim i opasnim za pojedinca/ku, ali i za društvo u cjelini. Jednu od njegovih specifičnosti predstavlja i činjenica kako je ono rodno uvjetovano, u pojedinim slučajevima teško prepoznatljivo jer se javlja u različitim pojavnim oblicima, u pravilu bez prisutnosti svjedoka, traje dulje vrijeme, a žrtve uslijed straha i nepovjerenja u rad državnih institucija ponekad nisu sklone njegovom prijavljivanju, što dovodi do stvaranja velike tamne brojke tog oblika nasilja.

Kako je već navedeno, uz jasan trend brutalizacije nasilja, odnosno tranzicije nasilja prema ženama i nasilja u obitelji iz područja prekršajnog u područje kaznenog prava, uočeno povećanje broja ubojstava žena ukazuje na to da zakonske, pravosudne, medijske te druge obrazovne i edukacijske mjere suzbijanja nasilja prema ženama ipak nisu polučile željenim rezultatima u smislu smanjenja broja slučajeva nasilja prema ženama s najgorim ishodom, već naprotiv, broj ubijenih žena nažalost raste.

Uz brojke koje i dalje jasno ukazuju na značajnu i ozbiljnu fizičku ugroženost žena od bliskih im muškaraca, ovaj trend porasta najtežih kaznenih djela među bliskim osobama te nepostojanje adekvatnog zakonskog okvira za zaštitu žrtava u partnerskim vezama koje ne dijele isto prebivalište, traži hitno daljnje unaprjeđenje zakonodavstva i sustava kažnjavanja, kampanju

⁶ Izvješće o radu za 2017. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, Zagreb, ožujak 2018. (http://www.prs.hr/attachments/article/2404/IZVJE%C5%A0%C4%86E_O_RADU_ZA_2017.pdf)

osvještivanja javnosti o ovom problemu (posebno muškaraca), edukaciju policije, pravosuđa i državnih odvjetnika/ca te rad na prevenciji nasilja u obitelji i prema ženama na svim društvenim razinama.”⁷

Kroz novoosnovano tijelo za nadgledanje ubojstava žena „*Femicide Watch*“, Pravobraniteljica je krenula s prikupljanjem podataka i detaljnom analizom slučajeva ubojstava i teških ubojstava žena od strane njima bliških muškaraca.

Pravobraniteljica ističe da se radi o zajedničkom društvenom i rodno uvjetovanom problemu. Upozorava i medije da prigodom izvještavanja o nasilju nad ženama imaju značajnu društvenu, moralnu, ali i osobnu profesionalnu dužnost i odgovornost pristupati ovoj temi sa senzibilitetom za žrtve, a ne senzacionalistički.

⁷ Izvješće o radu za 2017. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, str.95, Zagreb, ožujak 2018. (http://www.prs.hr/attachments/article/2404/IZVJE%C5%A0%C4%86E_O_RADU_ZA_2017.pdf)

4. POSTOJEĆA REGULATIVA MEDIJSKOG IZVJEŠTAVANJA

Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku publiciralo je **Priručnik sa smjernicama za medijsko izvještavanje o nasilju u obitelji** u kojem se ističe da je „Republika Hrvatska zauzela stav o nultoj stopi tolerancije prema nasilju u obitelji te je u tom smislu od 2005. godine do danas Vlada Republike Hrvatske donijela četiri Nacionalne strategije zaštite od nasilja u obitelji i to za razdoblje 2005. – 2007., 2008. – 2010., 2011. - 2016. i najnoviju Nacionalnu strategiju za razdoblje od 2017. do 2022. godine. Nacionalne strategije usmjerene zaštiti od nasilja u obitelji od 2005. godine do danas propisuju mjere usmjerene senzibilizaciji javnosti o štetnosti i neprihvatljivosti nasilničkog ponašanja u obitelji, pri čemu mediji imaju ključnu ulogu koja je ostvariva putem elektroničkih i tiskanih medija, radio i TV emisija. Priče o žrtvama nasilja i nasilničkom ponašanju u obitelji, dovođenje stručnjaka u radijske i televizijske emisije dobar su način da se javnosti skrene pozornost na ovaj izraženi društveni problem. Kao važan zadatak medija u promicanju ove teme nameće se i upozoravanje institucija o potrebi provođenja zakonskih obveza radi sprečavanja pojave novih slučajeva nasilja u obitelji. Osim navedenog, javnost je moguće dodano senzibilizirati putem promidžbenog materijala kojim se ukazuje na potrebu sprečavanja ovakvog ponašanja te štetnih posljedica za žrtve nasilja.“⁸

Pojašnjavajuće izvješće Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, vezano uz članak 17. koji se odnosi na sudjelovanje privatnog sektora i medija, posebice ističe „namjeru poticanja medija da prihvate standarde samoregulacije kako bi se suzdržali od štetnog rodnog stereotipiziranja i širenja omalovažavajućih slika žena ili slika koje povezuju nasilje i seks. Štoviše, to znači poticanje tih aktera da utvrde etičke kodekse ponašanja za medijsko praćenje nasilja nad ženama koje treba biti utemeljeno na pravima, rodno osjetljivo i ne-senzacionalističko. Sve te mjere moraju se poduzeti s poštovanjem prema temeljnim načelima povezanim sa slobodom izražavanja, slobodom tiska i umjetničkom slobodom.“⁹

U Republici Hrvatskoj se odredbe o medijskom izvještavanju o nasilju u obitelji nalaze u sljedećim propisima:

⁸ Priručnik sa smjernicama za medijsko izvještavanje o nasilju u obitelj, str. 5, Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Zagreb, 2018. (<https://mdomsp.gov.hr/UserDocsImages/Publikacije/PRIRUCNIK%20SA%20SMJERNICAMA%20ZA%20MEDIJSKO%20IZVJESTAVANJE%20O%20NASILJU%20U%20OBITELJI.pdf>)

⁹ Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske, Zagreb 2014.

ZAKON O MEDIJIMA (Narodne novine, br. 59/04, 84/11 i 81/13) ¹⁰

Zakonom o medijima, člankom 3., jamči se sloboda izražavanja i sloboda medija, koja među ostalim „obuhvaća osobito: uvažavanje zaštite ljudske osobnosti, privatnosti i dostojanstva“. Prema članku 16. ovog Zakona:

(1) Mediji su dužni poštovati privatnost, dostojanstvo, ugled i čast građana, a osobito djece, mladeži i obitelji bez obzira na spol i spolno opredjeljenje. Zabranjuje se objavljivanje informacija kojima se otkriva identitet djeteta, ukoliko se time ugrožava dobrobit djeteta.

(2) Mediji su dužni poštovati pravo na zaštitu identiteta svjedoka i oštećenika kaznenih djela, i bez njihova znanja i pristanka ne smiju otkriti njihov identitet.

ZAKON O ELEKTRONIČKIM MEDIJIMA (Narodne novine, br. 153/09, 84/11, 94/13 i 136/13) ¹¹

Članak 12. ovog Zakona propisuje:

(2) U audio i/ili audiovizualnim medijskim uslugama nije dopušteno poticati, pogodovati poticanju i širiti mržnju ili diskriminaciju na osnovi rase ili etničke pripadnosti ili boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovnog stanja, članstva u sindikatu, obrazovanja, društvenog položaja, bračnog ili obiteljskog statusa, dobi, zdravstvenog stanja, invaliditeta, genetskog naslijeđa, rodnog identiteta, izražavanja ili spolne orijentacije, te antisemitizam i ksenofobiju, ideje fašističkih, nacionalističkih, komunističkih i drugih totalitarnih režima.

ZAKON O RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA (Narodne novine, br. 82/08 i 69/17) ¹²

Članak 16. ovog Zakona propisuje:

(1) Mediji će kroz programske sadržaje, programske osnove, programska usmjerenja i samoregulacijske akte promicati razvoj svijesti o ravnopravnosti žena i muškaraca.

¹⁰ Zakon o medijima (NN 59/04, 84/11, 81/13), Zagreb, travanj 2014. (<https://www.zakon.hr/z/38/Zakon-o-medijima>)

¹¹ Zakon o elektroničkim medijima (NN 153/09, 84/11, 94/13, 136/13), Zagreb, srpanj 2013. (<https://www.zakon.hr/z/196/Zakon-o-elektroniki%C4%8Dkim-medijima>)

¹² Zakon o ravnopravnosti spolova (NN 82/08, 69/17), Zagreb, srpanj 2017. (<https://www.zakon.hr/z/388/Zakon-o-ravnopravnosti-spolova>)

(2) Zabranjeno je javno prikazivanje i predstavljanje žena i muškaraca na uvredljiv, omalovažavajući ili ponižavajući način, s obzirom na spol i spolnu orijentaciju.

KODEKS ČASTI HRVATSKIH NOVINARA

Kodeks časti hrvatskih novinara¹³ jedan je od samoregulacijskih akata novinarske struke i etike, odnosno pravila kojima se utvrđuju strukovna i druga pravila ponašanja ili uređuju odnosi u medijskoj djelatnosti, a koje samostalno utvrđuju nakladnici, novinari i njihove udruge, kako stoji u članku 2. Zakona o medijima (Narodne novine, br. 59/04, 84/11 i 81/13).

Kodeks časti hrvatskih novinara usvojen je na 50. skupštini Hrvatskoga novinarskoga društva, održanoj 27. studenoga 2009. godine. Vežano uz zaštitu ljudskih prava, Kodeks u sljedećim točkama propisuje:

(13) Novinari u svom djelovanju **poštuju, štite i promiču temeljna ljudska prava i slobode, a osobito načelo jednakosti svih građana.** Posebna se odgovornost očekuje kad se izvještava ili komentira prava, potrebe, probleme i zahtjeve manjinskih društvenih skupina. Informaciju o rasi, boji kože, vjerskoj ili nacionalnoj pripadnosti, životnoj dobi, spolu, seksualnoj orijentaciji, rodnom izražavanju, bilo kojoj fizičkoj ili mentalnoj osobini ili bolesti, bračnom stanju, životnom stilu, društvenom položaju, imovinskom statusu ili razini obrazovanja novinar navodi samo ako je ona izrazito relevantna u kontekstu u kojem se iznosi. **Nedopustivo je koristiti stereotipe, pejorativne izraze, ponižavajuće prikazivanje, kao i svaki drugi oblik izravnog ili neizravnog poticanja ili podržavanja diskriminacije.**

(15) Posebna se pozornost, obazrivost i odgovornost zahtijeva pri izvještavanju o **samoubojstvima, nesrećama, osobnim tragedijama, bolestima, smrtnim slučajevima i nasilnim djelima.** Novinar treba izbjegavati intervjuiranje i prikazivanje osoba koje su **izravno ili neizravno pogođene tim događajima,** osim kada je riječ o iznimnom javnom interesu. U tom je slučaju novinar **dužan voditi računa o časti, ugledu i dostojanstvu osoba o kojima izvještava.**

PREPORUKE VIJEĆA EUROPE

Postoji niz preporuka i rezolucija Vijeća Europe o prikazu žena u medijima, a u Priručniku su navedene neke od njih, primjerice:

¹³ Kodeks časti hrvatskih novinara, studeni 2009.

Preporuka Rec(2002)5 Odbora ministara državama članicama o zaštiti žena od nasilja¹⁴, a vezanim uz medije, navodi da bi države članice trebale:

- potaknuti medije da promoviraju sliku žene i muškarca neopterećenu stereotipima, a koja se temelji na poštovanju ljudske osobe i ljudskog dostojanstva; da izbjegavaju programe koji povezuju nasilje sa seksom; koliko god je to moguće, te bi kriterije trebalo uzeti u obzir i u području novih informacijskih tehnologija (17.);
- potaknuti medije da sudjeluju u kampanjama koje upozoravaju široku javnost na nasilje nad ženama (18.);
- potaknuti organiziranje izobrazbe koja će novinare upozoriti na moguće posljedice programa koji povezuju nasilje sa seksom (19.);
- potaknuti izradu kodeksa ponašanja novinara s posebnim naglaskom na problem nasilja nad ženama, a vezano s organizacijama za nadzor medija (postojećih ili koje treba osnovati), potaknuti uključivanje sadržaja u vezi s nasiljem nad ženama i seksizmom (20.)¹⁵.

Preporuka CM/Rec(2007)17 Odbora ministara o standardima i mehanizmima ravnopravnosti spolova koja naglašava da bi države članice trebale uvesti učinkovite mjere kojima bi osigurale da se ravnopravnost spolova, kao načelo ljudskih prava, poštuje u medijima, u skladu s društvenom odgovornošću povezanom s moći koju mediji imaju u suvremenom društvu¹⁶.

Rezolucija 1751 (2010) Parlamentarne skupštine Vijeća Europe o suzbijanju seksističkih stereotipa u medijima¹⁷ kojom je Parlamentarna skupština pozvala medije na:

- podizanje svijesti novinara/ki i njihovu izobrazbu kako bi uključili dimenziju rodne ravnopravnosti u novinarstvo i medije,

14 Preporuka Rec (2002)5 Odbora ministara državama članicama o zaštiti žena od nasilja i memorandum s objašnjenjima, travanj 2002. ([https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages//arhiva/preuzimanje/dokumenti/ve//Preporuka%20Rec%20\(2002\)%205%20Odbora%20ministara%20VE%20dr%C5%BEavama%20%C4%8Dlanicama%20o%20za%C5%A1titi%20%C5%BEena%20od%20nasilja%20i%20Memorandum%20s%20obja%C5%A1njenjima.pdf](https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages//arhiva/preuzimanje/dokumenti/ve//Preporuka%20Rec%20(2002)%205%20Odbora%20ministara%20VE%20dr%C5%BEavama%20%C4%8Dlanicama%20o%20za%C5%A1titi%20%C5%BEena%20od%20nasilja%20i%20Memorandum%20s%20obja%C5%A1njenjima.pdf))

15 Preporuka Rec(2002)5 Odbora ministara državama članicama o zaštiti žena od nasilja i memorandum s objašnjenjima Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH, 2006.

16 Standardi i mehanizmi ravnopravnosti spolova – Preporuka Rec(2007)17 Odbora ministara državama članicama Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH, 2008.

17 Rezolucija Parlamentarne skupštine Vijeća Europe „Suzbijanje seksističkih stereotipa u medijima”, 2010. (<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016805a23f5>)

- promicanje dimenzije rodne ravnopravnosti u nadzornim i samonadzornim tijelima te gdje je to moguće, na implementaciju preporuka sadržanih u kodeksima dobre prakse,
- pogodovanje uravnoteženijem predstavljanju žena u medijima i nesterotipnom predstavljanju žena i muškaraca, čime bi se pomoglo prevladavanju prepreka rodnoj ravnopravnosti.

Preporuka Odbora ministara Rec(2013)1 državama članicama o ravnopravnosti spolova i medijima¹⁸ navodi kako ravnopravnost spolova označava jednaku vidljivost, osnaživanje, odgovornost i zastupljenost žena i muškaraca u svim područjima javnog života, uključujući medije. Medijski javni servisi trebaju biti pokretač suvremenog medijskog sistema i služiti svim društvenim skupinama. Navedeno zahtijeva da se posebna pažnja posvećuje ravnopravnosti spolova, kako u smislu sudjelovanja u medijskim javnim servisima i pristupa tim servisima, tako i u pogledu sadržaja i načina na koji se to pitanje tretira i predstavlja u medijima. Javni medijski servis je, ili bi trebao biti, referentna točka socijalne kohezije i integracije svih pojedinaca, zbog čega ima važnu ulogu u unapređenju ravnopravnosti spolova u medijima i putem medija.

Odbor ministara preporučio je vladama država članica da:

- sukladno priloženim smjernicama usvoje odgovarajuće politike koje bi mogle stvoriti prikladne uvjete u kojima mediji mogu promovirati ravnopravnost polova kao temeljno načelo svojih aktivnosti i institucionalne organizacije u novom višedimenzionalnom medijskom okruženju;
- šire ovu preporuku i njezine smjernice i podižu razinu svijesti odgovarajućih čimbenika i medija, o središnjoj ulozi ravnopravnosti spolova za demokraciju i potpuno uživanje ljudskih prava;
- skrenu pozornost medijskog sektora, novinara i drugih čimbenika te njihovih organizacija, kao i zakonodavnih tijela za medije i nove komunikacijske i informacijske servise na preporuku, u svrhu pripreme ili revizije regulatorne i samoregulatornih strategija i kodekse ponašanja.

¹⁸ Preporuka Odbora ministara Rec(2013)1 državama članicama o ravnopravnosti spolova i medijima, srpanj 2013. (<https://rm.coe.int/1680595b31>)

5. OKVIR ISTRAŽIVANJA I METODOLOGIJA

Analiza medijskog tretmana rodnog nasilja provedena je u sklopu *Studija medijskog tretmana rodnog nasilja u Mediteranskom području emitiranja* koju je inicirala radne skupine Žene i mediji koja djeluje u sklopu Mediteranske mreže regulatornih tijela (MNRA).

Agencija za elektroničke medije aktivna je članica ove mreže od 2014. godine, kao i potpisnica *Deklaracije MNRA o borbi protiv rodnih stereotipa u audiovizualnim medijima*.

Agencija je do sada u sklopu radne skupine Žene i mediji provela četiri analize medijskih sadržaja: *Vidljivost žena u središnjim informativnim emisijama*, *Rodni stereotipi u reklamama*, *Ravnopravnost muškaraca i žena u sportskim programima audiovizualnih medija* te ovu posljednju *Analizu medijskog tretmana rodnog nasilja*.

Cilj ove analize bio je preispitati medijsko pokrivanje rodnog nasilja. U tu svrhu analizirane su informativne emisije triju nacionalnih TV kuća, HRT, Nova TV d.d. i RTL Hrvatska d.o.o., emitirane u razdoblju od 1. ožujka 2018. godine do 31. svibnja 2018. godine.

Analizirani su prilozi emitirani u sklopu *Dnevnika 2* i *Teme dana* na kanalu HTV1, emisije *Labirint* emitirane na kanalu HTV4, potom središnje informativne emisije na kanalu RTL TV *RTL Danas* i *RTL Direkt*, kao i RTL-ovog istraživačko magazina *Potraga*. Na kanalu Nova TV analizom su bile obuhvaćene *Vijesti u 17*, *Dnevnik Nove TV* te *Provjereno*.

Metodologiju za provedbu ove analize razvio je katalonski regulator CAC te je ista bila prihvaćena od strane drugih članova radne skupine na tehničkoj radionici u Barceloni u travnju 2018. godine.

Provedena je kvantitativna i kvalitativna analiza emitiranog sadržaja posvećenog rodno uvjetovanom nasilju.

Slijede parametri prema kojima se radila analiza:

VAŽNOST DANE VIJESTI U INFORMATIVNOJ EMISIJI

- a) pozicioniranje vijesti unutar emisije
- b) pojava konkretne vijesti u najavama

DULJINA VREMENA VIJESTI PREMA JEDINOM ILI GLAVNOM SUBJEKTU

- a) agresija/nasilje (uključujući kriminalističko izvješće)
- b) seksualna eksploatacija
- c) druge vrste konkretizacije diskriminacije temeljene na rodu
- d) sudska izvješća/kronika
- e) aktivnosti i prijedlozi političkih aktera
- f) statistička izvješća i istraživanja
- g) društvene akcije i programi podizanja razine svijesti (uključujući one pokrenute od strane javne administracije, privatnih udruženja li od nevladinog sektora)
- h) dodijeljeno vrijeme informiranja
- i) vrijeme posvećeno informacijama o seksističkom nasilju u odnosu na ukupnu informaciju o događaju.

KVALIFIKACIJA IZVORA

Koja vrsta izravnih izvora (intervjui, inserti) se koristi u informativnom govoru

1. trajanje govora različitih kategorija sudionika
2. trajanje govora eksperata (osobe koje govore s profesionalne točke gledišta, osobe koje imaju političku ulogu u odnosu na muško nasilje)
3. trajanje govora trećih strana (rođaka, susjeda, svjedoka)

DRAMATIČNOST I SPEKTAKULARIZACIJA

1. SPEKTAKULARIZACIJA VIZUALNOM OBRADOM:

- a) bilježenje snimaka iz blizine (close – up)
- b) bilježenje zumiranja na spektakularizacijske elemente
- c) ostali spektakularizacijski elementi

2. SPEKTAKULARIZACIJA ZVUČNOM OBRADOM

bilježenje zvučnih izvora (višestruko ponavljanje ili isticanje zvuka sirena, uzvika itd.)

3. SPEKTAKULARIZACIJA INFORMACIJE KROZ JEZIČNI IZRIČAJ

bilježenje jezičnih izričaja koje novinari izgovaraju u vijestima, a koji izazivaju učinak senzacionalizma i dramatičnosti

ANALIZA NOVINARSKOG GOVORA

Bilježenje naziva korištenog u informativnom diskursu u odnosu na dani napad

POŠTIVANJE PRIVATNOSTI POGOĐENIH OSOBA

a) bilježenje fotografija koje omogućuju identifikaciju (video snimke, fotografije, fotografije s društvenih mreža). Ne uključuje izjave pred kamerama.

b) bilježenje osobnih podataka (ime, prezime, dob, prebivalište i sl.)

c) bilježenje situacija medijskog uznemiravanja osoba koje su pogođene danim događajem

d) bilježenje odbijanja osoba koje su pogođene danim događajem da se pojave pred kamerom ili budu intervjuirane (odbijanje treba razumjeti kao izričito nijekanje – verbalno ili gestikulacijsko

e) bilježenje tehnika prikrivanja identiteta napadnutih žena ili djevojkica (npr. pikselizirana ili zamagljena lica, slike tijela koje ne dopuštaju identifikaciju i sl.)

KONTEKSTUALNE INFORMACIJE

a) bilježenje podataka o rodnom nasilju

b) bilježenje kontekstualizacije agresije/nasilja

c) bilježenje negativnih posljedica

6. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Tablica 1. Sažetak dobivenih rezultata

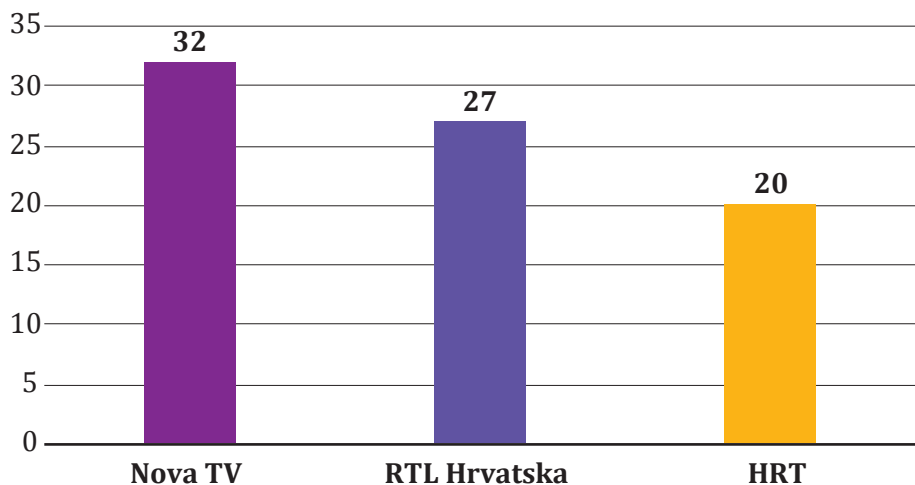
Ukupni podaci za razdoblje:	01. ožujka 2018. - 31. svibnja 2018.
TV kuće:	Nova TV, RTL Hrvatska, HRT
Emisije:	Dnevnik Nove TV, Vijesti u 17, Provjereno; RTL Danas, RTL Direkt, Potraga; Dnevnik 1, Dnevnik 2 s Temom dana, Labirint
Ukupan broj priloga:	10 512
Broj priloga o rodno uvjetovanom nasilju:	79
Ukupno trajanje praćenih emisija:	52:40:31
Ukupno trajanje priloga o rodno uvjetovanom nasilju:	2:56:42 (udio od 5,59% u ukupnom trajanju praćenih emisija)
Udio trajanja priloga o rodno uvjetovanom nasilju u ukupnom analiziranom vremenu NOVE TV:	3,56%
Udio trajanja priloga o rodno uvjetovanom nasilju u ukupnom analiziranom vremenu RTL Hrvatska:	5,96%
Udio trajanja priloga o rodno uvjetovanom nasilju u ukupnom analiziranom vremenu HRT-a:	7,93%
Najava vijesti:	23 (udio od 29,11% u ukupnom broju priloga o rodno uvjetovanom nasilju)
Pozicioniranje vijesti unutar emisije:	1. vijest - 2 puta; 3. vijest - 2 puta; ostale vijesti - 75 puta
Najzastupljenija tema u priložima o rodno uvjetovanom nasilju:	agresija/nasilje - 40 priloga
Udio trajanja najzastupljenije teme (agresija/nasilje):	36,89%
Broj izvora/sudionika koji su dali izjave:	152
Ukupno trajanje govora svih izvora:	1:18:43
Najveći udio u ukupnom trajanju govora izvora:	stručnjaci 50,05%
Vizualna spektakularizacija - snimke izbliza:	u 43 pojedine vijesti (54,43% ukupnih vijesti o nasilju)
Vizualna spektakularizacija - zumiranja:	u 33 pojedine vijesti (41,77% ukupnih vijesti o nasilju)
Vizualna spektakularizacija - druga sredstva:	u 60 pojedinih vijesti (75,95% ukupnih vijesti o nasilju)
Jezična spektakularizacija - izrazi/fraze novinara:	u 43 pojedine vijesti (54,43% ukupnih vijesti o nasilju)

Zvučna spektakularizacija - bilježenje zvučnih sredstava:	u 20 pojedinih vijesti (25,32% ukupnih vijesti o nasilju)
Privatnost - bilježenje osobnih podataka napadača:	u 43 pojedine vijesti (54,43% ukupnih vijesti o nasilju)
Privatnost - bilježenje osobnih podataka žene:	u 49 pojedinih vijesti (62,03% ukupnih vijesti o nasilju)
Privatnost - bilježenje tehnika prikrivanja identiteta:	u 2 priloga (2,53% ukupnih vijesti o nasilju)
Kontekstualne informacije - bilježenje podataka o rodnom nasilju:	u 6 pojedinih vijesti (7,59% ukupnih vijesti o nasilju)
Bilježenje kontekstualizacije agresije/napada (uzroci, povijest nasilja):	u 9 pojedinih vijesti (11,39% ukupnih vijesti o nasilju)
Bilježenje negativnih posljedica za počinitelja:	u 35 pojedinih vijesti (44,30% ukupnih vijesti)

6.1. Broj objava, emisije i trajanje

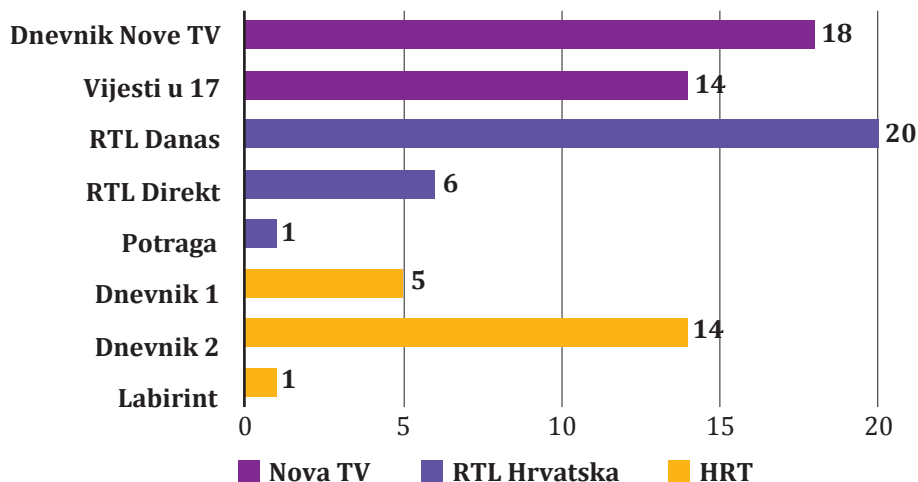
U razdoblju od 1. ožujka do 31. svibnja 2018. praćeni su programi tri nacionalne televizije i to na HTV 1 dvije emisije (Dnevnik 1 i Dnevnik 2), na HTV 4 jedna emisija (Labirint), na RTL TV tri (RTL Danas, RTL Direkt i Potraga) te na Novoj TV tri (Vijesti u 17, Dnevnik NOVE TV i Provjereno). Ukupno je emitirano 10 512 priloga od čega je zabilježeno 79 priloga o rodno uvjetovanom nasilju.

Slika 1. Broj priloga po televizijama (N=79)

Najviše objava zabilježeno je na Novoj TV. Slika koja slijedi prikazuje broj objava po emisijama za svaku od televizija.

Slika 2. Emisije i broj priloga po emisijama

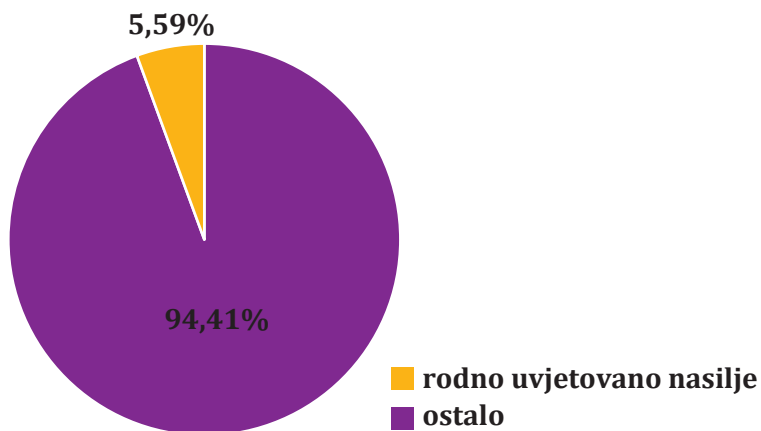
Većina priloga emitirana je u glavnim dnevnim informativnim emisijama, ukupno 52 te u ostalim informativnim emisijama izvan prime time termina, ukupno 25.

Ukupno trajanje praćenih emisija na svim televizijama iznosi 52 sata, 40 minuta i 31 sekundu. Prilozima o rodno uvjetovanom nasilju dodijeljena su ukupno gotovo tri sata (2:56:42).

Tablica 2. Trajanje praćenih emisija i priloga o rodno uvjetovanom nasilju unutar istih

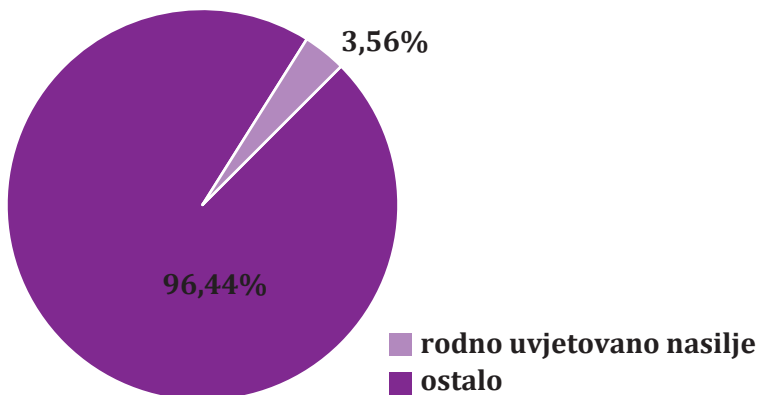
Televizija	Trajanje	Trajanje priloga o rodno uvjetovanom nasilju
Nova TV	19:53:45	0:42:29
RTL Hrvatska	18:21:59	1:05:38
HRT	14:24:47	1:08:35
Ukupno	52:40:31	2:56:42

Slika 3. Udio priloga o rodno uvjetovanom nasilju u ukupnom trajanju svih promatranih emisija

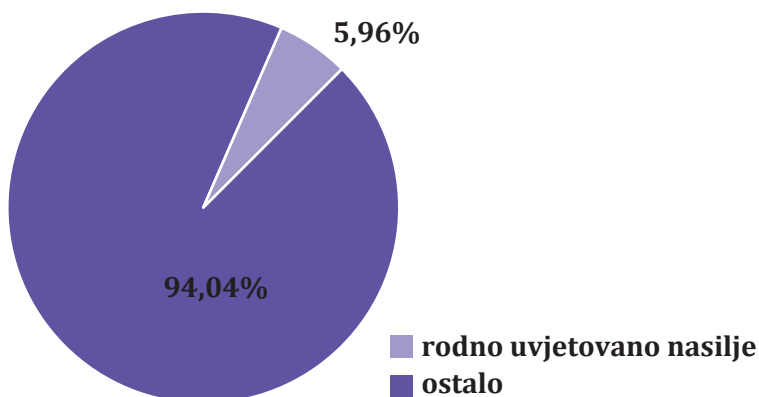
Udio priloga o rodno uvjetovanom nasilju iznosi 5,59% u ukupnom trajanju svih praćenih emisija.

Slika 4. Udio priloga o rodno uvjetovanom nasilju u ukupnom trajanju - Nova TV

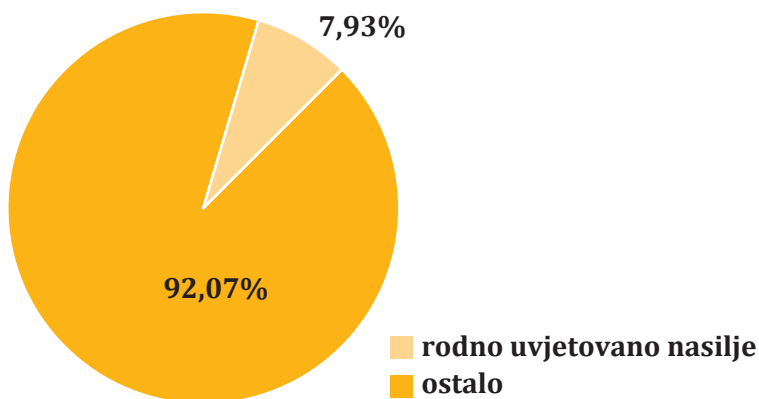
Udio priloga o rodno uvjetovanom nasilju na kanalu Nova TV iznosi 3,56% u ukupnom analiziranom vremenu ove televizije.

Slika 5. Udio priloga o rodno uvjetovanom nasilju u ukupnom trajanju - RTL Hrvatska

Udio priloga o rodno uvjetovanom nasilju na kanalu RTL TV iznosi 5,96% u ukupnom trajanju analiziranih vijesti ove televizije.

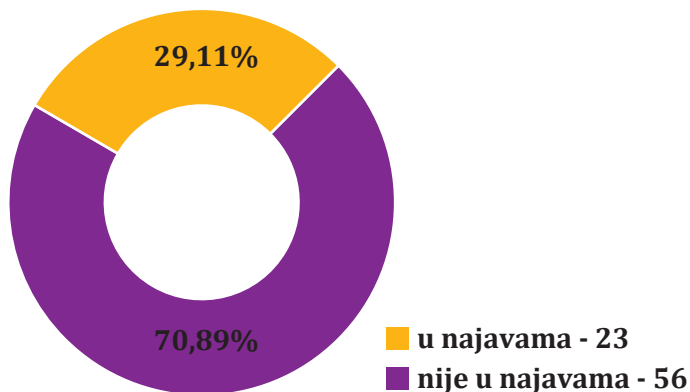
Slika 6. Udio priloga o rodno uvjetovanom nasilju u ukupnom trajanju - HRT

Udio priloga o rodno uvjetovanom nasilju na kanalima HRT-a iznosi 7,93% u ukupnom analiziranom vremenu ove televizije.

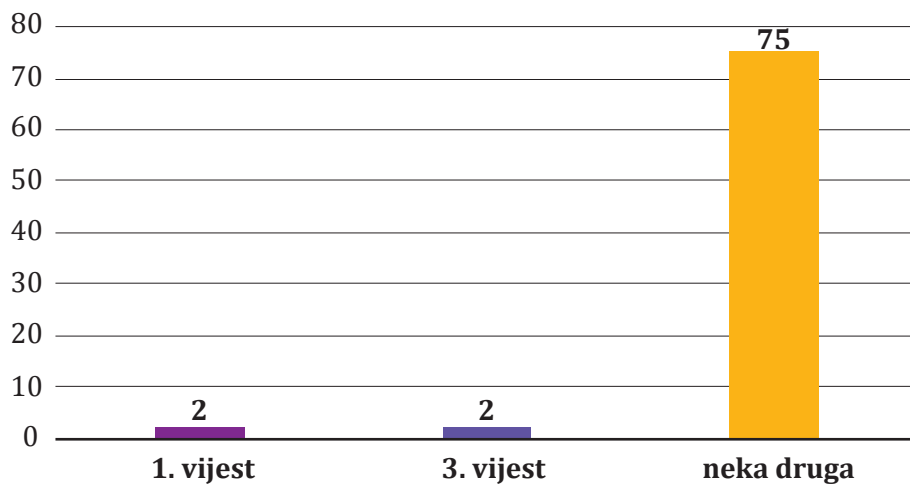
6.2. Važnost vijesti kroz pozicioniranje i najave

Slika 7. Najava vijesti (N=79)

Od ukupnog broja priloga 29,11% ih je najavljeno u emisijama, no samo su 4 puta bili pozicionirani među prve tri vijesti, 2 puta kao prva, te 2 puta kao treća vijest.

Slika 8. Pozicioniranje vijesti unutar emisije (N=79)

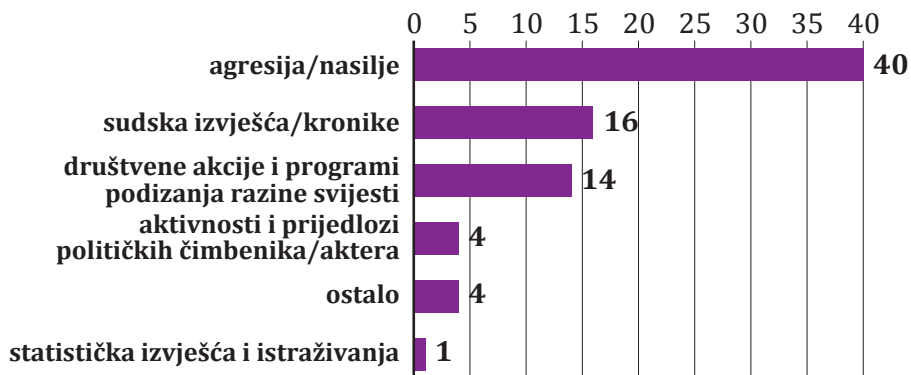

Prilozi bez obzira na prioritet iz najave nisu bili visoko pozicionirani u redoslijedu prikazivanja sadržaja.

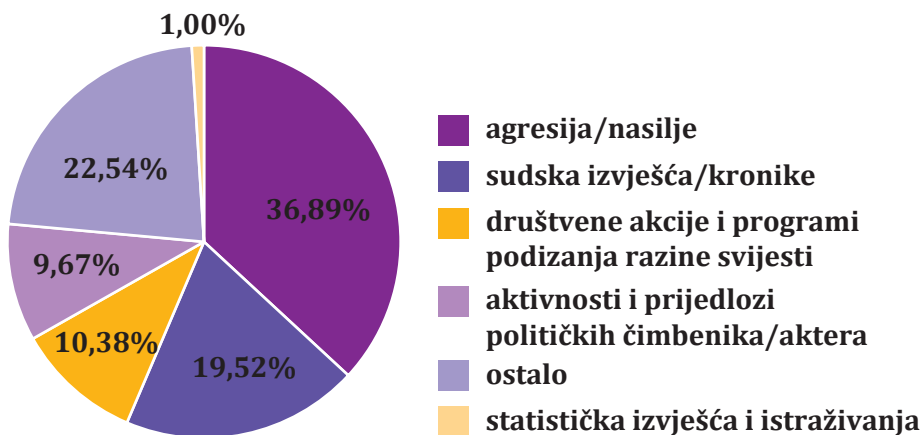
6.3. Teme

Tematski je najzastupljenija agresija, slijedi sudska kronika te društvene akcije i programi podizanja svijesti.

Slika 9. Teme (N=79)

Slika 10. Trajanje priloga po temama (N= 79)

Agresija/nasilje je najzastupljenija tema kod svih televizija.

Analiziran je broj i trajanje priloga koje su pojedine televizije posvetile navedenim temama, kao i ukupan broj i trajanje priloga o rodno uvjetovanim nasilju.

Tablica 3. Teme – Nova TV

Teme - Nova TV	Broj priloga	Trajanje
agresija/nasilje	18	0:21:47
sudska izvješća/kronike	8	0:12:01
društvene akcije i programi podizanja razine svijesti	4	0:04:07
ostalo	1	0:02:48
statistička izvješća i istraživanja	1	0:01:46
Ukupno	32	0:42:29

Tablica 4. Teme – RTL Hrvatska

Teme – RTL Hrvatska	Broj priloga	Trajanje
agresija/nasilje	14	0:32:50
sudska izvješća/kronike	7	0:22:05
društvene akcije i programi podizanja razine svijesti	5	0:07:55
aktivnosti i prijedlozi političkih čimbenika/aktera	1	0:02:48
Ukupno	27	1:05:38

Tablica 5. Teme – HRT

Teme - HRT	Broj priloga	Trajanje
agresija/nasilje	8	0:10:34
društvene akcije i programi podizanja razine svijesti	5	0:06:19
aktivnosti i prijedlozi političkih čimbenika/aktera	3	0:14:16
ostalo	3	0:37:02
sudska izvješća/kronike	1	0:00:24
Ukupno	20	1:08:35

Nova TV je imala najviše priloga, no s udjelom vremena trajanja priloga nalazi se tek na trećem mjestu. RTL Hrvatska je s 5 priloga manje od Nove TV, tematici posvetio više vremena, ukupno 22 minute i 9 sekundi više nego Nova TV. Televizija s najviše posvećenog vremena tematici je HRT, no ovdje moramo napomenuti kako su se četiri Teme dana bavile samo problemom rodno uvjetovanog nasilja.

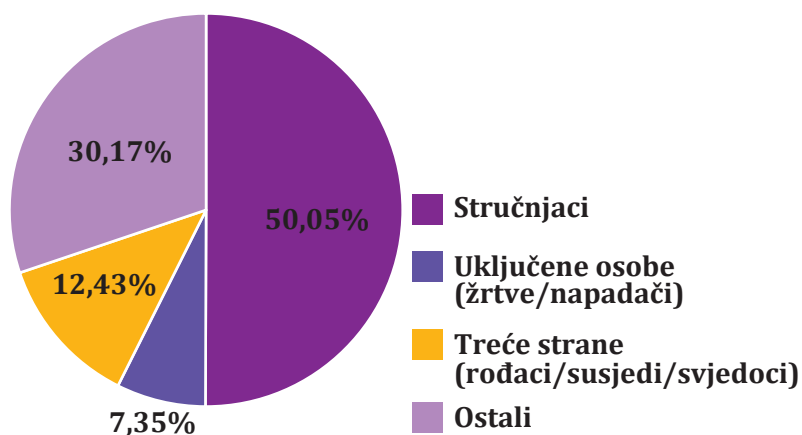
6.4. Izvori i trajanje govora

Ukupno su u prilogima zabilježena 152 sudionika/izvora koji su dali izjave.

Tablica 6. Izvor izjava - broj izvora te trajanje govora (N=152)

Izvor	Vrijeme trajanja govora	Broj izvora	Udio u ukupnom trajanju govora (%)
Stručnjaci	0:39:24	58	50,05
Uključene osobe (žrtve/napadači)	0:05:47	11	7,35
Treće strane (rođaci/susjedi/svjedoci)	0:09:47	61	12,43
Ostali	0:23:45	22	30,17
Ukupno	1:18:43	152	100

Slika 11. Izvori - udio trajanja govora (N=152)

Ukupno vrijeme dodijeljeno za izjave iznosi 1:18:43. U strukturi osoba čije su izjave uzimane najviše je zastupljena kategorija stručnjaka/eksperata u koje su uvrštene sve osobe koje se u svom profesionalnom djelovanju bave rodnim nasiljem, bilo da je riječ o aktivistima s dugogodišnjim iskustvom u području nasilja nad ženama, stručnjacima za rodno nasilje, osobama iz pravosudnog miljea, policijskim službenicima te odvjetnicima obji strana.

Visok udio eksperata među odabranim sugovornicima važan je u medijskom posredovanju informacija jer se odabirom kvalificiranih sugovornika smanjuje trivijalizacija problema i u fokus postavljaju aspekti problema koji ga čine relevantnim kao problemom od općeg interesa.

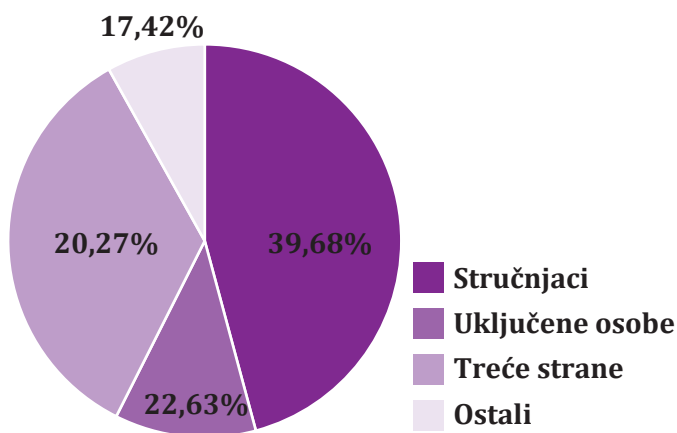
Od ukupno 152 izvora u priložima, jednak je broj zabilježen na Novoj TV i RTL TV-u (obje po 55) te 42 na kanalima HRT-a.

Tablica 7. Broj izvora te trajanje govora po televizijama (N=152)

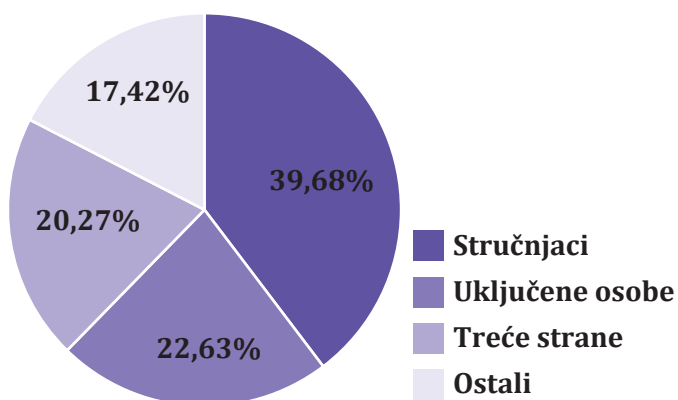
TV	Vrijeme trajanja govora	Broj izvora
RTL Hrvatska	0:17:36	55
Nova TV	0:12:20	55
HRT	0:48:47	42
Ukupno	1:18:43	152

Na slikama koje slijede prikazani su podaci za svaku televiziju pojedinačno.

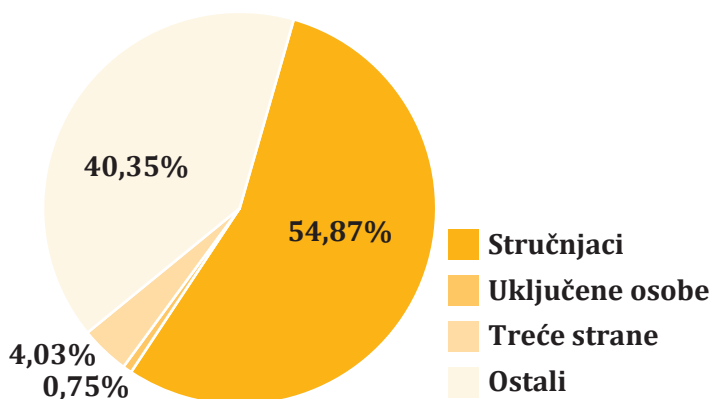
Slika 12. Izvori te udio trajanja govora – Nova TV (N=55)

Slika 13. Izvori te udio trajanja govora – RTL Hrvatska (N=55)

Slika 14. Izvori te udio trajanja govora - HRT (N=42)

I kod svih su televizija stručnjaci/eksperti najzastupljeniji u davanju izjava. Kod Nove TV su zastupljeni s udjelom od 45,81%, kod RTL Hrvatska s udjelom od 39,68% te kod HRT-a s 54,87% u ukupnom trajanju izjava za svaku od televizija.

6.5. Dramatičnost i spektakularizacija

Pratilo se postoji li neprimjereno eksplicitna obrada vijesti o rodnom nasilju, to jest uvode li se elementi spektakularizacije. Elementi spektakularizacije podijeljeni su na vizualne (snimke izbliza, zumiranja i ostala sredstva), jezične (izrazi/fraze novinara) i zvučne.

Tablica 8. Vizualna spektakularizacija (N=79)

Spektakularizacijski elementi	VIZUALNA spektakularizacija	
Snimke izbliza (Close - up)	U 43 pojedine vijesti (54,43% ukupnih vijesti)	Napadač sjedi u sudnici; scene žrtvine majke i bake koje plaču u sudnici
		Lice napadnute žene sa suzama u očima; lice napadača u sudnici; prekrivene ruke žrtve; zaslon mobitela koji prikazuje poruku napadnute žene
		Plamen svijeće koja je zapaljena ispred kuće koja je poprište događaja; pištolj
		Žrtvina kuća; susjedi koji plaču; svijeće
		Oči; tipkovnica; ruke koje tipkaju
Zumiranja (Zoom in)	U 33 pojedine vijesti (41,77% ukupnih vijesti)	Lice napadača; žrtvina baka; napadačev otac koji izlazi iz sudnice; žrtvin ujak koji pokušava udariti jednog od napadačevih prijatelja koji su verbalno vrijeđali bliskog člana obitelji žrtve
		Ulazna vrata kuće; mjesto zločina
		Svijeća; knjiga; vrata crkve
Druga sredstva spektakularizacije	U 60 pojedinih vijesti (75,95% ukupnih vijesti)	Školska torba djevojčice; muškarac u zamračenoj sobi koji sjedi za svojim računalom; siluete muškarca i djevojke u zamračenoj sobi; djeca na igralištu; djevojčica na ljuljački te fokus na njene tenisice
		Ruka muškarca kako drži nož
		Fotografija napadača na video zidu

Prisutan je značajan broj vizualnih elemenata spektakularizacije. Najčešće korišteni elementi su snimke izbliza (Close-up) i zumiranje (Zoom in). U izvještavanju su izbjegnuti ekstremni i neetični prizori, ali postoji tendencija korištenja prizora koji previše otkrivaju (primjerice omogućena je identifikacija mjesta događaja).

Tablica 9. Jezična spektakularizacija (N=79)

Spektakularizacijski elementi	JEZIČNA spektakularizacija	
Izrazi/fraze novinara	<p>U 43 pojedine vijesti (54,43% ukupnih vijesti)</p>	...ubio svoju bivšu djevojku, izbo je 88 puta.; Mahnito je ubadao kuhinjskim nožem...
		...izbo svoju trudnu bivšu djevojku 88 puta...; ...najbrutalnije ubojstvo u Hrvatskoj ikad zabilježeno.; ...izbo je 88 puta kuhinjskim nožem od 20 cm...; ...ubio svoju bivšu djevojku s 88 ubodnih rana.
		...najbrutalnije ubojstvo u Hrvatskoj ikad zabilježeno.; ...ubo je 88 puta.
		...brutalno je ubio svoju trudnu bivšu djevojku, ubo je 88 puta.; Nije čak ni trepnuo kad je osuđen na 30 godina zatvora.
		...izbo je 88 puta.; ...jedan od najbrutalnijih zločina u Hrvatskoj.; ...čudovišni napad...; Nije čak ni trepnuo kad je osuđen na 30 godina zatvora.; Policajac koji je čuvao osuđenika u sudnici držao je ruku na pištolju...
		...afera koja je šokirala Koprivnicu i okolice.
		Nišli su je u lokvi krvi, ubodenu nožem.; ...čudovišno ubojstvo...
		Mnogo puta ju je dotaknuo, pokušao joj je podići suknju i pitao je nosi li donje rublje.
		...pronađeno tijelo mrtve žene...; ...majka šestero djece...

Prisutne su i jezične konstrukcije koje pridonose spektakularizaciji u 54,43% priloga o rodno uvjetovanom nasilju.

Tablica 10. Zvučna spektakularizacija (N=79)

Spektakularizacijski elementi	ZVUČNA spektakularizacija	
Bilježenje zvučnih sredstava	<p>U 20 pojedinih vijesti (25,32% ukupnih vijesti)</p>	zvuk loma ploče kad padne na pod
		vrištanje žrtvine bake tijekom incidenta
		zvuk pisaaćeg stroja
		dramatična glazba koja svira u mnogim scenama
		zvuk prstena koji je bacio na stol
		Prosvjednici vikali: „Ovo je silovanje, a ne seksualno zlostavljanje!“

Zvučna spektakularizacija zastupljena je u nešto manjem udjelu, u ukupno 25,32% vijesti.

Tablica 11. Nova TV - spektakularizacija (N=32)

Dramatičnost i spektakularizacija	Broj priloga
Vizualna	
Snimke izbliza (Close-up)	24
Zumiranje (Zoom in)	19
Druga sredstva	28
Jezična	
Izrazi/fraze novinara	23
Zvučna	
Bilježenje zvučnih sredstava	11

Tablica 12. RTL Hrvatska - spektakularizacija (N=27)

Dramatičnost i spektakularizacija	Broj priloga
Vizualna	
Snimke izbliza (Close-up)	10
Zumiranje (Zoom in)	9
Druga sredstva	19
Jezična	
Izrazi/fraze novinara	13
Zvučna	
Bilježenje zvučnih sredstava	6

Tablica 13. HRT - spektakularizacija (N=20)

Dramatičnost i spektakularizacija	Broj priloga
Vizualna	
Snimke izbliza (Close-up)	9
Zumiranje (Zoom in)	5
Druga sredstva	13
Jezična	
Izrazi/fraze novinara	7
Zvučna	
Bilježenje zvučnih sredstava	3

Treba imati na umu da se u pojedinim prilogima najčešće koristi više vrsta spektakularizacijskih elemenata te je stoga isti prilog više puta naveden u tablici, odnosno ukupan broj korištenih elemenata je začajno veći od ukupnog broja samih priloga.

6.6 Korištenje koncepata

Tablica 14. Korištenje naziva, trivijalizacije, opravdanja (N=79)

Korištenje koncepata		
Bilježenje korištenih naziva	U 48 pojedinih vijesti (60,76% ukupnih vijesti)	brutalno ubojstvo, nasilje u obitelji, kriminal, nasilje nad ženama, neprikladno seksualno ponašanje i zlostavljanje, obiteljsko nasilje, podvođenje, pokušaj ubojstva, rodno uvjetovano nasilje, femicid, seksualno zlostavljanje, silovanje, tragedija, ubiti, ubojstvo djevojke, umorstvo, zlostavljanje, žrtve obiteljskog nasilja
Korištenje izraza/izjava trivijalizacije		
Bilježenje izraza/izjava trivijalizacije	nije zabilježeno	
Bilježenje opravdanja	nije zabilježeno	

U 60,76% ukupnih vijesti korišteni su nazivi kojima se opisuje nasilje. No, pohvalan je sve češći način korištenja termina koji sugeriraju da se u slučaju nasilja nad ženama radi o rodno uvjetovanom nasilju, o društvenom problemu, a ne o privatnoj tragičnoj situaciji. Svi nazivi koji dodatno sugeriraju društvenu dimenziju problema znače svojevrsan pomak u medijskom tretmanu vijesti. Slučajevi se ne tretiraju kao izolirane pojavnosti nego ih se pokušava staviti u širi kontekst.

6.7. Privatnost i dostojanstvo uključenih osoba

U dijelu koji se tiče zaštite privatnosti u 43 vijesti je zabilježen podatak koji se odnosi na identifikaciju i to najčešće dob i napadača i žrtve te ime i prezime. U slučajevima izvještavanja o novim slučajevima nasilja dob je najčešće korišten podatak o žrtvi i napadaču. Ime i prezime agresora i žrtve pojavljuje se najčešće u izvještavanju o sudskim postupcima.

Nisu zabilježene situacije medijskog uznemiravanja ili snimke odbijanja pojavljivanja pred kamerama. Korištenje tehnika prikriivanja identiteta primijenjeno je u dva priloga.

Tablica 15. Privatnost (N=79)

Bilježenje osobnih podataka		
napadača	U 43 pojedine vijesti (54,43% ukupnih vijesti)	ime, prezime, dob, fotografija, Facebook status, zanimanje, video
žene	U 49 pojedinih vijesti (62,03% ukupnih vijesti)	ime, prezime, dob, fotografija, zanimanje, osobne fotografije žrtve, Facebook status, video, fotografije s Facebook-a, ime ulice u kojoj žrtva živi
Bilježenje situacija medijskog uznemiravanja		
	nije zabilježeno	
Bilježenje odbijanja pojavljivanja pred kamerama		
	nije zabilježeno	
Bilježenje tehnika prikrivanja identiteta		
	U 2 priloga (2,53% ukupnih vijesti)	promijenjen glas, promijenjeno ime, pričanje u kameru s okrenutim leđima, pričanje u zamračenoj sobi
		zamagljene oči na slikama s Facebook-a

6.8. Kontekstualne informacije

Tablica 16. Kontekstualne informacije (N= 79)

Kontekstualne informacije		Broj objava	
Bilježenje podataka o rodnom nasilju	U 6 pojedinih vijesti (7,59% ukupnih vijesti)	15 žena ubijeno je 2017. od strane blisko povezanih muškaraca; u 2016. i 2017. godini najveći zabilježeni broj žrtava ubojstava žena; 25 kaznenih djela silovanja; 2488 žena je doživjela neku vrstu nasilja; 104 žena prijavljuje teške tjelesne ozljede	1
		187 slučajeva obiteljskog nasilja u ovoj godini	1
		u posljednjih pet godina 90 žena je ubijeno od njihovih bliskih partnera; od ratifikacije Istanbulske konvencije tri žene su ubijene	1
		u Hrvatskoj postoji sedam samostalnih prihvatilišta za žene; ima 12 ženskih kuća; do sada je u Hrvatskoj bilo 156 žrtava ubojstava; 114 žena je ubijeno od strane člana obitelji; 69 je ubio intimni partner	1
		pravne radnje vezane uz nasilje u obitelji mogu trajati i do šest godina; u 9/10 slučajeva žrtve partnerskog nasilja su žene	1
		žene u Španjolskoj plaćene su 13% manje od muškaraca; prošle godine 49 žena ubijeno je u Španjolskoj; godinu prije 44 žene ubijene u Španjolskoj	1
Bilježenje kontekstualizacije agresije/napada	U 9 pojedinih vijesti (11,39% ukupnih vijesti)	povijest nasilnog ponašanja agresora	1
		eskalacija nasilja zbog nedostatka institucionalne podrške žrtvama	1
		registrirana povijest nasilja	6
		od ratifikacije Istanbulske konvencije tri su žene ubijene, potrebna je hitna implementacija	1
Bilježenje negativnih posljedica	U 35 pojedinih vijesti (44,30% ukupnih vijesti)	uhićen muškarac; predao se policiji; osuđen na 30 godina zatvora; priveden	35

7. ZAKLJUČAK

U istraživanju su analizirani programi četiri televizijska kanala s nacionalnom koncesijom, emitirani od 1. ožujka do 31. svibnja 2018., i to po dvije dnevne informativne emisije i magazin na dva kanala (RTL TV i Nova TV), te dvije dnevne informativne emisije na kanalu HTV1 i magazin na kanalu HTV4.

Ukupno je zabilježeno 79 priloga koji su sadržajem bili vezani uz analiziranu temu rodno uvjetovanog nasilja.

Prema broju priloga najviše emitiranih bilo je na Novoj TV, zatim slijede RTL Hrvatska i HRT. Iako je Nova TV imala najviše priloga, s udjelom vremena trajanja priloga nalazi se na trećem mjestu. RTL Hrvatska ima pet priloga manje od Nove TV, no tematici je posvećeno više vremena, ukupno 22 minute i 9 sekundi više nego Nova TV. Televizija s najviše posvećenog vremena tematici je HRT, ali ovdje treba naglasiti da je na povećanje vremenskog udjela utjecalo uvrštavanje *Teme dana* kao dodatka *Dnevniku 2*. Nasilje nad ženama problematizirano je u četiri *Teme dana* i to u vrijeme javne rasprave povodom ratifikacije *Istanbulske konvencije* kada je problem nasilja nad ženama istaknut kao važan razlog za usvajanje tog dokumenta (primjerice dva puta je gošća *Teme dana* bila Dubravka Šimonović, specijalna izvjestiteljica UN-a za nasilje nad ženama).

Većina priloga (53) je emitirana u glavnim dnevnim informativnim emisijama, a 26 u ostalim informativnim emisijama izvan *prime time* termina. Manje je priloga zabilježeno u emisijama magazinskog tipa, iako se radi o formatu emisije koji nudi veće mogućnosti različitih načina obrade pristupu temi – u sadržajnom smislu prikazivanjem teme kao društvenog problema, ali i zbog mogućnosti dodjeljivanja veće medijske pokrivenosti te time i vidljivosti teme.

Od ukupnog broja priloga njih 23 su najavljena u emisijama, ali su samo u četiri slučaja bili pozicionirani među prve tri vijesti. Neovisno o isticanju teme u najavi emisije, sama tema nije bila visoko pozicionirana u samoj izvedbi programa.

U priložima su zabilježena ukupno 152 izvora. U strukturi osoba koje su davale izjave najviše je zastupljena kategorija eksperata u koje su uvrštene sve osobe koje se u svom profesionalnom djelovanju bave rodnim nasiljem - bilo da je riječ o aktivistima s dugogodišnjim iskustvom u području nasilja nad ženama, stručnjacima za rodno nasilje, osobama iz sudbene administracije, policijskim službenicima te odvjetnicima obiju strana. Visok udio ekspe-

rata među odabranim sugovornicima važan je u medijskom posredovanju informacija jer se odabirom kvalificiranih sugovornika smanjuje trivijalizacija društvenog problema, dok se u fokus stavljaju njegovi aspekti koji ga čine relevantnim kao temom od općeg interesa.

Tematski je u praćenju rodno uvjetovanog nasilja najviše bila zastupljena agresija potom sudska kronika, društvene akcije i programi podizanja svijesti, aktivnosti i prijedlozi političkih aktera te, u jednom slučaju, statistički izvještaj (prilog o godišnjem izvješću Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova).

Među zabilježenim slučajevima agresije najčešća su ubojstva, pokušaji ubojstava, silovanja, seksualna uznemiravanja.

U području sudske kronike najekspoziraniji je bio slučaj praćenja presude zbog ubojstva Kristine Krupljan, koju je nožem ubio bivši partner. Okolnosti tog slučaja medijski su iskorištene za propitivanje odgovornosti institucija koje se bave prevencijom nasilja i kao primjer ekstremne posljedice u slučaju u kojem na vrijeme ne reagiraju institucije odgovorne za prevenciju nasilja.

Prilozi o društvenim akcijama i programima podizanja svijesti odnosili su se na izvještavanje o prosvjedima održanim na Međunarodni dan žena u Hrvatskoj i svijetu, humanitarne akcije kojima su se prikupljala sredstva za nastavak funkcioniranja rada skloništa za žene žrtve nasilja te prosvjede zbog učestalih ubojstava žena.

U dijelu „Ostalo“ ubrojani su dodaci *Dnevniku 2* HRT-a u kojima je tematizirana ratifikacija Istanbulske konvencije pozivanjem relevantnih sugovornika koji su višekratno upozoravali na problematiku rodnog nasilja u zagovaračkoj argumentaciji. U obzir su uzeti prilozi u kojima je spominjana tema rodno uvjetovanog nasilja, a nisu uvršteni prilozi koji su tematizirali političke odnose na koje je utjecala rasprava o ratifikaciji.

Dramatičnost i spektakularizacija u tretiranju informacija analizirane su kroz bilježenje vizualnih, zvučnih i jezičnih elemenata. Zabilježena je tendencija korištenja vizualnih elemenata spektakularizacije i to korištenjem tehnika *close-up* i *zoom-in* (primjerice omogućena je identifikacija mjesta događaja). U priložima su novinari koristili izraze koji pridonose spektakularizaciji i to u ukupno 54,43% vijesti.

Obrada rodnog nasilja kroz informativne emisije ne eliminira čimbenike koji doprinose spektakularizaciji, ali ne koristi ekstremne i neetične prizore kojima se narušava dostojanstvo žrtve. Naglašavanje detalja u vezi konkretnih slučajeva nasilja trebalo bi smanjivati u korist podataka

kojima se problem može izmjestiti iz kategorije crne kronike u područje društvenog problema.

U dijelu koji se tiče zaštite privatnosti u 43 vijesti zabilježen je podatak koji se odnosi na identifikaciju i to najčešće dob i napadača i žrtve te ime i prezime. U izvještavanju o novim slučajevima nasilja dob je najčešće korišten podatak o žrtvi i napadaču. Ime i prezime napadača i žrtve pojavljuje se najčešće u izvještavanju o sudskim postupcima. Korištenje tehnika prikriivanja identiteta primijenjeno je u dva priloga. Nisu zabilježene situacije medijskog uznemiravanja ili snimke odbijanja pojavljivanja pred kamerama.

Pohvalan je sve češći način korištenja termina koji sugeriraju da se u slučaju nasilja nad ženama radi o rodno uvjetovanom nasilju, o društvenom problemu, a ne o privatnoj tragičnoj situaciji (npr. nasilje u obitelji, ubojstvo žene, femicid...). Svi termini koji dodatno sugeriraju društvenu dimenziju problema znače pozitivan pomak u medijskom tretmanu vijesti.

S obzirom na analizirane podatke može se zaključiti da u praćenju rodno uvjetovanog nasilja postoji tendencija koja zabilježene slučajeve ne tretira kao izolirane pojave nego kao informacije od općeg interesa. Promicanje nulte stope tolerancije na nasilje u medijskom izvještavanju, povećavanje broja kvalificiranih osoba kao sugovornika u TV priložima te uvođenje suvremene terminologije u izvještavanje kojom se rodno uvjetovano nasilje kontekstualizira kao društveno relevantan problem mogu pridonijeti pomaku u cilju zadovoljenja svih standarda medijskog izvještavanja o ovoj temi. Način obrade teme treba biti rodno osjetljiv i uz poštivanje najviših etičkih i profesionalnih standarda. Takvim odgovornim postupanjem mediji ispunjavaju važnu društvenu funkciju te imaju priliku postati inicijatori rasprava koje mogu pridonijeti osvještavanju potrebe za rješavanjem društvenih problema.

Analiza medijskog tretmana rodnog nasilja u Hrvatskoj na trima nacionalnim televizijama nastala je u sklopu *Studije medijskog tretmana rodnog nasilja na području Mediterana* na inicijativu radne skupine Žene i mediji koja djeluje u sklopu Mediteranske mreže regulatornih tijela (MNRA). Agencija za elektroničke medije aktivna je članica Mreže od 2014. godine.

IMPRESSUM:

Za izdavača:

Josip Popovac

Autor:

Vedran Ćosić

Suradnici:

Iva Vasilj

Marija Lalić i Borna Lauš

Odjel za nadzor i analizu medijskih sadržaja

Grafičko oblikovanje:

Duplerica d.o.o.

Izdavač:

Agencija za elektroničke medije

Jagićeva 31

10 000 Zagreb

www.e-mediji.hr

Zagreb, prosinac 2018.

Zagreb, 2018.

Stavovi izraženi u ovoj publikaciji ne odražavaju nužno politiku i stavove Agencije za elektroničke medije.